

Waarom HPV-test voortaan klassiek uitstrijkje vervangt: ‘3 op de 4 vrouwen krijgt ooit het virus dat baarmoederhalskanker kan veroorzaken’

Elisa Hulstaert

Vanaf 1 januari 2025 zullen vrouwen tussen 30 en 64 jaar om de vijf jaar uitgenodigd worden voor een HPV-test, het virus dat tot baarmoederhalskanker kan leiden. ‘70 tot 80 procent van de bevolking zal ooit besmet worden met HPV’, zegt Frédéric Amant, gynaecoloog aan het UZ Leuven. Acht vragen die licht schijnen op het virus, beantwoord door experts.

In juli 2023 overleed voormalig ondervoorzitter van SP.A (nu Vooruit) Stephanie Van Houtven aan baarmoederhalskanker. Ze was amper 40, en kreeg de diagnose drie jaar eerder. De kanker was het gevolg van een infectie met het humaan papillomavirus (HPV).

Nochtans liet de vrouw regelmatig uitstrijkjes nemen, en die bleken telkens in orde. ‘Ik ging er altijd van uit dat die screenings met de best mogelijke tests gebeurden’, vertelde Van Houtven in juli 2022 in VRT-duidingsprogramma *Terzake*. ‘Door te lezen kwam ik erachter dat dat niet zo is.’

De test die bij Van Houtven niet afgenomen werd, was de meer nauwkeurige HPV-test. Aan het einde van haar leven pleitte Van Houtven om de klassieke uitstrijkjes over te slaan en meteen zo’n HPV-test uit te voeren – zoals het WHO ook adviseert.

De federale en Vlaamse overheden hadden tijd nodig om de financiering hiervoor rond te krijgen, maar vandaag kondigde de federale regering aan dat ze de kost van de HPV-testen op zich zal nemen. ‘Als we levens van jonge vrouwen kunnen redden, is er geen enkel excuus om dat niet te doen’, zegt ontslagnemend minister van Volksgezondheid Frank Vandenbroucke (Vooruit).

België telt jaarlijks zo’n 600 nieuwe gevallen van baarmoederhalskanker. Elk jaar sterven er 220 vrouwen aan die ziekte.

Vanaf 1 januari 2025 zullen vrouwen tussen 30 en 64 jaar om de vijf jaar uitgenodigd worden voor een HPV-test om baarmoederhalskanker op te sporen. In België zullen er dan 1,75 miljoen vrouwen gescreend worden.

HPV is niet zeldzaam. ‘70 tot 80 procent van de bevolking zal in hun leven ooit besmet worden met HPV’, zegt professor Frédéric Amant, gynaecoloog-oncoloog aan het UZ Leuven. ‘Een HPV-infectie doormaken is dus eigenlijk iets heel normaals. Voor de duidelijkheid: dat betekent niet dat momenteel 70 tot 80 procent van de bevolking met zo’n infectie te maken heeft.’

‘Wie nooit HPV heeft gehad, is dus eerder de uitzondering’, zegt ook Rawand Salihi, gynaecoloog-oncoloog aan het UZ Gent en AZ Sint Lucas. Humaan papillomavirussen zijn virussen die de slijmvliezen en de huid van vrouwen en mannen besmetten en er letsels veroorzaken. Ze kunnen voorkomen op de geslachtsdelen, de anus, de stembanden of in de mondholte.

‘Momenteel bestaat er geen behandeling voor HPV’, zegt Salihi, ‘maar niet iedereen boven de dertig die drager is van HPV, heeft een voorloper van baarmoederhalskanker. Bij 90 procent van de vrouwen boven de dertig verslaat het lichaam het virus vanzelf. De meeste vrouwen krijgen

dus vroeg of laat wel HPV, maar raken er ook weer spontaan van verlost. Of blijven drager, maar zullen nooit baarmoederhalskanker ontwikkelen.'

1. Hoe kun je besmet worden met HPV?

Het HPV-virus wordt overgedragen via huidcontact. 'Bij HPV gaat het vooral over huidcontact bij geslachtsgemeenschap', zegt Amant. 'Het virus gaat niet het hele lichaam rond, maar beperkt zich tot de vagina, de penis, de anus en de mond. Daarom kan het virus doorgegeven worden via vaginale, anale én orale seks. Het is ook op die plekken dat HPV kankers kan veroorzaken.'

Zich beschermen tegen het virus is moeilijk. 'Condooms verkleinen de kans op overdracht, maar huid-huid contact is er in zekere zin toch altijd', aldus Amant. Daarom is het volgens Salihi zinvoller om in te zetten op een sterk immuunsysteem. 'Stoppen met roken is daarbij een belangrijk advies.'

Betekent dat dat je ook besmet kunt worden door iemand te zoenen, of door op een besmette toiletbril te gaan zitten? 'In theorie wel door te zoenen', zegt Amant, 'maar dat hangt toch af van de omstandigheden. Omdat het virus buiten het lichaam niet lang overleeft, is risico op besmetting via handdoeken of een toiletbril toch eerder klein of zelfs onbestaand.'

Precies omdat het zo complex is om te achterhalen hoe en wanneer iemand HPV heeft opgelopen, is Salihi terughoudend om HPV een seksueel overdraagbare aandoening te noemen. 'Zelfs mensen die celibatair leven, kunnen HPV krijgen.'

2. Hoe weet je of je drager bent van HPV?

Uitsluitend door een HPV-test te laten afnemen. In de meeste gevallen geeft een HPV-infectie namelijk geen klachten. 'Een minderheid van de patiënten vertoont toch symptomen, en dan gaat het over wratjes op de vulva, de baarmoederhals, de penis of de anus', zegt Amant.

3. Is een HPV-infectie altijd gevaarlijk?

Er bestaan meer dan honderd HPV-varianten en die zijn lang niet allemaal even gevaarlijk. 'Het gros van die virussen is eigenlijk zelfs vrij onschuldig', zegt Amant. 'Slechts een klein deel ervan zijn, wat we noemen, oncogenen. Dat betekent dat ze het potentieel hebben om kanker te ontwikkelen.'

'Het is dus niet omdat je een HPV-infectie hebt, dat je daarom ook baarmoederhalskanker zult ontwikkelen', zegt Salihi. 'Andersom zien we wel dat 90 procent van de baarmoederhalskankers veroorzaakt wordt door HPV.'

Bij de meeste mensen verslaat het lichaam zelf het virus. 'Het immuunsysteem speelt daarbij een belangrijke rol. 'Mensen van wie het immuunsysteem onder druk staat, zoals HIV-patiënten en mensen die roken, zullen HPV veel moeilijker overwinnen', zegt Salihi.

Het zijn dus vooral de patiënten die met zo'n oncogeen virus te maken krijgen, die nauwer opgevolgd moeten worden. 'Zeker als het lichaam niet sterk genoeg is om het virus uit te klaren', zegt Amant. 'Maar zelfs dan duurt het gemiddeld een 12 tot 15 jaar voor HPV

baarmoederhalskanker veroorzaakt. Precies omdat er zo'n vertraging op zit, bieden de uitstrijkjes de kans om baarmoederhalskanker vroegtijdig op te sporen. De bedoeling van uitstrijkjes is om in te grijpen voordat baarmoederhalskanker zich ontwikkelt, en dus om te voorkomen dat kanker optreedt.'

4. Wat is het verschil tussen het klassieke uitstrijkje en de HPV-test?

'Bij het klassieke uitstrijkje wordt alleen naar het effect van het virus op de cellen van de baarmoederhals gekeken', zegt Amant. 'Dat is dus een onrechtstreekse manier om op HPV te testen, en is bovendien niet sluitend, omdat die cellen ook kunnen reageren op bijvoorbeeld een vaginale infectie.'

Pas als de arts zeker is dat er HPV aanwezig is, kan die de patiënt goed opvolgen. 'Bijna altijd wordt baarmoederhalskanker veroorzaakt door HPV', zegt Amant. Dat betekent dus ook dat als er geen HPV aanwezig is, de kans op baarmoederhalskanker bijzonder klein is. 'Die vrouwen zouden dan ook gerustgesteld kunnen worden', zegt Amant. 'Zij hebben geen intensieve opvolging nodig, en de beschikbare middelen kunnen dan ook gericht besteed worden.'

5. Heeft het zin om je nog te laten vaccineren tegen HPV als je ouder bent dan dertig?

'Hoe meer seksuele partners iemand gehad heeft, hoe minder zinvol de vaccinatie wordt', zegt Amant. 'Wie ouder is dan dertig en slechts één seksuele partner had, kan nog steeds gebaat zijn bij een vaccinatie. Maar wie tegen dan al verschillende bedpartners gehad heeft, is daardoor wellicht al in contact gekomen met verschillende virussen. Dan wordt de meerwaarde kleiner.'

De Vlaamse overheid biedt het vaccin tegen HPV gratis aan aan alle meisjes en jongens in het eerste jaar secundair onderwijs in Vlaanderen en aan alle meisjes en jongens van dezelfde leeftijd in het buitengewoon onderwijs. De huidige HPV-vaccinatie beschermt tegen veel, maar niet tegen alle baarmoederhalskankers. Wie gevaccineerd is, zal het virus ook minder snel doorgeven.

6. Waarom worden mannen niet gescreend op HPV?

'Omdat het virus bij mannen minder problemen veroorzaakt dan bij vrouwen', aldus Amant. 'Peniskanker is erg zeldzaam, en bovendien worden niet alle peniskankers veroorzaakt door HPV.' Aangezien de penis een uitwendig orgaan is, worden veranderingen ook veel sneller opgemerkt dan bij vrouwen, bij wie symptomen zich inwendig ontwikkelen.

Volgens Salihi doen mannen die plots een wratje of een wit plekje ontdekken op hun penis er goed aan om daarmee naar een arts te stappen. 'Voor zover dat lukt, kan iedereen best goed op zijn eigen lichaam letten.'

'Globaal genomen is het risico dat mannen kanker ontwikkelen na een HPV-infectie veel kleiner dan bij vrouwen', besluit Amant. 'Er zijn daarom ook nog geen testen ontwikkeld om HPV bij mannen op te sporen.'

7. Waarom test men geen vrouwen ouder dan 65 jaar?

‘In het nieuwe screeningsprogramma krijgt die groep de mogelijkheid om eenmalig een zogenaamde co-test te krijgen’, zegt Salihi. ‘Dat betekent dat er van hen een klassiek uitstrijkje en een HPV-test afgenomen worden. Zijn die testen negatief, dan is de kans dat zij ooit nog baarmoederhalskanker ontwikkelen zeer laag. Testen ze positief, dan worden zij ook verder opgevolgd.’

8. Kunnen we baarmoederhalskanker uit de wereld helpen?

‘Theoretisch gezien wel’, zegt Amant. ‘We merken dat de vaccinatie daarin een belangrijke rol kan spelen. In Australië, dat als een van de eerste landen begon met het vaccineren tegen HPV, zien we dat baarmoederhalskanker intussen bijna een zeldzame kanker geworden is. We zullen de ziekte wellicht nooit volledig kunnen verbannen, maar je merkt toch wel dat als iedereen gevaccineerd wordt, dus zowel jongens als meisjes, de incidentie heel sterk verlaagd wordt.’